

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizozov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOYIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILİYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN	93
Axliddin Aroplitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadiyeva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI	144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna	
MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOIYILLARI VA MEKANIZMLARI	152
Alikulov Samar Abdurashidovich	
TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI	159
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI	165
Ruziyeva Barno Yadgarovna	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ.....	172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	177
Matmuratova Nasiba Azatovna	
OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI	181
Pulatov Abdulla	
INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	185
Nazarov Aziz Avazovich	
ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ.....	190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI.....	197
Omonova Nafisa Qahramon qizi	
MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION.....	200
Ahrorova Asila	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI.....	212
Tursunov Rasul Tairovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ.....	218
Эргашева Феруза Насруллаевна	
ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN	226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna	
THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY	231
Musadjanova Nargiza Abduvoxid qizi	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI.....	238
Saodat Sadriddinova	
OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	243
Saida Xabibullayeva	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна	

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	252
Kudratova Iroda Turdibayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI	257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich	
FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEXNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI	260
Sottarov Abduvali Umirqulovich	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O'RNI.....	266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLIALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Rahmanova Sitara Bahodir qizi	
SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLIVAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH.....	283
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSİYALASH VA MUQOBIL MOLIALASHTIRISH MEXANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA)	286
Maxamadiyev Turg'unboy Jumabayevich	
O'ZBEKISTONDA XO'JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH.....	292
Valijonov Akmaljon	
IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR	296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich	
O'ZBEKISTON MOLIVA TIZIMIDA MAHALLIY MOLIVANING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	303
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА	308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO'LLARI	311
Uralov Eliboy Omonovich	
INNOVATSION VA AN'ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI	316
Abdulfarmonov Farrux Faxriddinovich	
EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH.....	320
Safarova Muxabbat Radjabovna	
IJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI O'SISHI DINAMIKASI VA LIKVIDLIK KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	324
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
KO'CHMAS MULKNI OMMAVIY BAHOLASHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI.....	331
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNI MHXS GA O'TKAZISHDA TRANSFORMATSIYA REJASINI ISHLAB CHIQUISH MASALALARI.....	339
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich	
QURILISH SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVINING IQTISODIY MEXANIZMLARI	343
Yembergenova Aynur Aydosbaevna	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANISHNING NAZARIY JIHATLARI	351
Ulashova Zarnigor Botirali qizi	

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI	357
<i>Abduraxmanov Adham Raxmatullayevich</i>	
BARQAROR QISHLOQ XO'JALIGI AMALIYOTLARINI JORIY ETISHDA XULQ-ATVOR OMILLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI	362
<i>Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich</i>	
SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINI JORIY ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	367
<i>Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov</i>	
O'ZBEKISTONDA MEHMONXONALARNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI JOYLASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	373
<i>Xasanova Naimaxon Akmal qizi</i>	
SOLIQ YUKINI OPTIMALLASHTIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	381
<i>Jovliyeva Zuhra Chori qizi</i>	
SANOATNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "YASHIL" INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	386
<i>Ibragimov Zaxid Taxirovich</i>	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ АКТИВАМИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	395
<i>Т.И.Бобакулов, Тухтамышева Гулнора Усмановна</i>	
AGRAR TARMOQQA JALB QILINAYOTGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI ISHLAB CHIQRISH FUNKSIYALARI YORDAMIDA EKONOMETRIK BAHOLASH.....	401
<i>Xatamov Ochildi Qurbonovich, Badalov Jamshid Jamolovich</i>	
IJARA OPERATSIYALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING KAMCHILIKLARI VA UZVIY TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	409
<i>Oripova Saodat Mirfotix qizi</i>	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH.....	414
<i>Xolboyeva farangiz xayrulloevna</i>	
SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI VOSITALARNING TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI.....	419
<i>To'xtamishева Dilrabo Shermonovna</i>	
MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTINI KENGAYTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI	424
<i>Kalenov K.T.</i>	
HUNARMANDCHILIK BRENDLARINING BOZOR OMILLAR TIZIMINI (MAHSULOT, NARX, TAQSIMOT, TARG'IBOT) TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI	428
<i>Ergasheva Aziza</i>	
NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTIDA TARKIBIY O'ZGARISHLAR: HUDUDIY VA TARMOQ TAHLILI	436
<i>Tohirov Jahongir Muzaffar o'g'li</i>	
WATER HARVESTING FOR CLIMATE RESILIENCE IN UZBEKISTAN'S AGRICULTURE: OPPORTUNITIES, BARRIERS, AND POLICY RECOMMENDATIONS	445
<i>Kripa Mondal, Dr. Anita Banerjee</i>	
O'ZBEKISTONDA TABIIY VA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASH YO'LLARI	454
<i>Sattarov Abdusamat Umirqulovich</i>	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	459
<i>Nasibboyev Fazliddin Sirojiddinovich</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI MONITORING QILISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF QILISH YO'LLARI	464
<i>Hamroyev Sherzod Axtamovich</i>	
SIRKULYAR IQTISODIYOT — IQTISODIY BARQARORLIKNING MUHIM OMILI	471
<i>Hasanov Sh. Sh.</i>	

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗА.....	482
<i>Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи</i>	
TEMIR YO'L SOHASINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	488
<i>Orifova Ximoyat Shovkat qizi</i>	
O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	494
<i>Raximova Dilfuza Mirzakasimovna</i>	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNING IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH VA EKONOMETRIK PROGNOZLASH	503
<i>Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna</i>	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI BAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR VA GEOSTATISTIK USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA	509
<i>Sattorov Sanjar Abdumurodovich</i>	
XODIMLARNI MOTIVATSIYA QILISH VA ULARNING ISH FAOLIYATIGA TA'SIRI: O'ZBEKISTONDAGI KICHIK VA O'RTA BIZNES MISOLIDA	518
<i>Yuldashov Aziz</i>	
RAQOBAT MUHITIDA AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BRENND STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	522
<i>Boboyev L. Kadrxo'ja Djuraxodjayevich</i>	
XODIMLARNI O'QITISH, QAYTA TAYYORLASH VA ISHSIZLARNI KASBGA YO'NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA MISOLIDA).....	528
<i>Sattorov Ramziddin Shovxiddin o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	533
<i>Yangiboyev Sardor Ernazar o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINI RIVOJLANTIRISHDA CHIQUINDISIZ VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	542
<i>Nabiyeva Nilufar Olim qizi</i>	
МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНОЧНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ	548
<i>Тен Марина Владимировна</i>	
РОЛЬ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	555
<i>Каюмова Гузел Иброхимхановна</i>	
QURILISH KORXONALARIDA AKTIVLARNI TAN OLIHNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISHNI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	562
<i>Yahyojev To'liqin Ismatulla o'g'li</i>	
IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK KORXONALARINI BOSHQARUV MEKANIZMLARI	566
<i>Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi</i>	
QURILISH KORXONALARIDA BOSHQARUV MUNOSABATLARI MAZMUNI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	572
<i>Toshimov Azizbek Hakimovich</i>	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDAGI KOMPANIYALAR KAPITALINI MAKSIMALLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	576
<i>Muradova Dildora Abdusalimovna</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARDAGI KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA BAZEL III TALABLARI	581
<i>Norova Nozima Nabiyevna</i>	
ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МИРОВАЯ ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ	588
<i>Алиева С.С.</i>	

KORXONALARDA SOLIQ HISOBINI TASHKIL ETISH VA UNING BUXGALTERIYA HISOBI BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	594
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOYILLARINING AHAMIYATI	599
Azimova Maxfuza Rashidovna	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА - ВАЖНЫЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА	604
Пирназаров Шоназар Махтовович	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.....	608
Abdinazarov Suhrobbek Bekmurod o'g'li, Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	
SINGAPUR VA JANUBIY KOREYADA BIZNES SUBYEKTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	615
Nasriddinov Qobilbek Qurbonbekovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	620
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
LOYIHALARNI STRATEGIK REJALASHTIRISHDA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMLARI	625
Xamrayev Zuxritdin Abduraxmanovich	
LOYIHA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA LOYIHA JAMOASINING ROLI VA FUNKSIYALARI	629
Utemuratov Sadik Muratovich	
IQLIM O'ZGARISHI VA RESURLAR CHEKLANGANLIGI SHAROITIDA YASHIL TURIZM MODELLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TIZIMLI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANTIRISH	633
Rasulova Nigora Yusupovna	
ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНЫХ РАЗЛИЧИЙ НА ПРОЦЕСС УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД.....	637
Латипов Ашур Али Рустам угли, Хамидов Далер Дилшодович	
ADAM SMIT IQTISODIY G'OYALARI VA ULARNING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI.....	641
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	646
Baytanov O'ralboy Miraqul o'g'li	
SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF THE POPULATION IN THE CONDITIONS OF A TRANSFORMATIONAL ECONOMY.....	651
M. Sh. Rakhimova	
SANOATNI YASHIL TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA, SIYOSIY MEKANIZMLAR VA O'ZBEKISTON UCHUN AMALIY XULOSALAR	655
To'qumbetov Og'abek Shavkat o'g'li, Ruziyeva Dilobar Isomjonovna	
TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AHOLI FAROVONLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	661
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich	
IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF THE MAHALLA INSTITUTION IN THE TERRITORIAL GOVERNANCE SYSTEM: MODERNIZATION OF INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISMS	666
Mirbabayev Farrukh Atkhamovich	
AHOLINI UY-JOY BILAN TA'MINLASHDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARI TAHLILI	674
Xannarov Komiljon Karimovich	
INVESTITSIYA KO'CHMAS MULKI HISOBINI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	681
Maxmudov Jamshed Ashrafovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ РАЗВИТИЯ ПАЛОМНИЧЕСКОГО ТУРИЗМА.....	687
Навруз-Зода Бахтиёр Негматович, Мусаев Маликжон Кароматович	

TRANSFORMING UZBEKISTAN THROUGH DIGITALIZATION IN A GLOBALIZED WORLD.....	694
Narzullaeva Umidakhon Nodir qizi	
SUG'ORILADIGAN YERLARDA SUVDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	699
Elomonov Ro'zimurod Doniyor o'g'li, Abdug'aniyev Otabek Allajonovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ.....	704
Р. И. Хакимов	
TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHGA USLUBIY YONDOSHUVLAR	713
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINI BOSHQARISHDA SAMARADORLIK HOLATI TAHLILI	718
Kasimov Saidakmal Saidahrolovich	
BANKLARNING IJTIMOYIY ROLINI OSHIRISHDA YASHIL DEPOZITLARNING AHAMIYATI	722
Berdiyev Akram O'ktamovich	
CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI	728
Xikmetov Nodirbek Ikromovich	
AHOLI DAROMADLARI TENGSIZLIGINING SHAKLLANISHI, UNING IJTIMOYIY-IQTISODIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	735
Atayev Jaxongir Erkinovich	
KORXONALARDA DAROMAD VA XARAJATLAR BILAN BOG'LIQ MOLIYAVIY XATARLAR TASNIFI VA ULARNI AUDITDA ANIQLASH USULLARI.....	740
Mehriyev Sobit Sayim o'g'li, Dadarbayev Muzaffar Abduraxmanovich	
GREEN BONDS: ESSENCE, SIGNIFICANCE AND DEVELOPMENT PROSPECTS IN UZBEKISTAN	746
Susanna S. Alieva	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA IJTIMOYIY-IQTISODIY AHAMIYATI	753
Marupov Qobil Komilovich	
МОДЕЛЬ ЧЕБОЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ КОРЕЯ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ И СРАВНИТЕЛЬНО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АНАЛИЗ	758
Латипов Ашур Али Рустам ўғли, Ризаева Зумрад Алишеровна	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RAG'BATLANTIRISHDA SOLIQ PREFERENSIYALARINING ROLI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	762
Allaberganova Kumush Javlonbek qizi, Beknazarova N.T.	
AKSIZ SOLIG'INING BUDJET DAROMADLARI SHAKLLANISHIDAGI O'RNI VA MAZKUR SOLIQNI BUDJETGA UNDIRISH TARTIBINING TAHLILI	769
Nazarova Rushana Ravshan qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING ROLI: XORAZM VILOYATI MISOLIDA.....	774
Ibodullayev Dilshod Ibragimovich	
HUDDIY INVESTITSION JOZIBADORLIKNI BAHOLASHNING OPTIMIZATSIYALANGAN METODOLOGIYASI: ASOSIY KO'RSATKICHLARNING KO'P O'LCHOVLI TAHLILI.....	781
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna, Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ГЕРМАНИИ	788
Артикова Шохиди Ильясовна	
“YASHIL” TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA KORXONALAR MARKETING STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI	793
Rasulova Nigora Nematovna	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA ASOSIY KAPITALGA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH YO'NALISHLARI	799
Sultanova Aziza Baxtiyar qizi	

KORXONALARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	802
<i>Aminova Shaxnoza Aziz qizi</i>	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA ULARNI BAHOLASH USULLARI.....	807
<i>Nazirova Sayyora Baxtiyorovna, Qulmamatova Barno Omonovna, Sharifova Nargiza Djurayevna</i>	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINI JORIY ETISHNING O'ZBEKISTON KORXONALARIDA MOLIYAVIY SHAFFOFLIKKA TA'SIRI	811
<i>Murodova E'zoza Maqsud qizi</i>	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI TA'MINOT ZANJIRINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: ISHLASH MEKANIZMI VA ALGORITMINI ISHLAB CHIQUISH	816
<i>Umarov Bobur Murtazoyevich</i>	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLLIGINI OSHIRISH ORQALI MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH	822
<i>Abduxakimov Eldor Djaloliddinovich</i>	
AGRAR SOHADA KADRLAR TAYYORLASHNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY METODOLOGIK ASOSLARI	829
<i>Boltayev Nurali Shiramatovich</i>	
MAMLAKATIMIZ TURIZM SOHASI XIZMATLAR SIFATI BILAN BOG'LIQ IQTISODIY KO'RSATKICHLAR	838
<i>Suyunov R. G'.</i>	
ПРОБЛЕМЫ И ОГРАНИЧЕНИЯ В ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН. ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ	844
<i>Джулибеков Нурмат Каршибекович, Жулиева Гулноз Юлдашевна</i>	
BIZNES JARAYONLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH ASOSLARI	849
<i>Yoqubjanov Muminmirzo Nosirjon o'g'li, Erkinxojiyev Ismoiljon</i>	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI, AHAMIYATI VA UNING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	853
<i>Ernazarov Gulam Bekbaevich</i>	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI	860
<i>Mirzokirov Mirramizjon Mirxoshim o'g'li</i>	
ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....	867
<i>Урунова Мафтуна Гайратовна</i>	
АНАЛИЗ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ЭКОНОМИКИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ И ЕЁ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ	871
<i>Некова Фатима Борисовна</i>	
MINTAQA SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISHDA KLASTERLASH VA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARINING AHAMIYATI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	876
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTI TIZIMINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY TASHKILY-IQTISODIY USULLARDAN FOYDALANISH	882
<i>Kayumov Z.O.</i>	
O'ZBEKISTONDA VALYUTA KURSINING SHAKLLANISHI VA UNING INFLATSIYA DARAJASIGA TA'SIRI MEKANIZMI.....	887
<i>Matrizayev Zafar Gulimboy o'g'li, Viqorjon Bahriddinov Akbar o'g'li</i>	
МЕХНАТ BOZORINING TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI.....	892
<i>Soatmo'minova Zarnigor Olimjon qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	897
<i>Mahmudov Sunnatjon Abdujabbor o'g'li</i>	
НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	901
<i>Мирзаев Кулмамат Джанзакович</i>	

ELEKTR UZILISHLARINING HUDUDIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI VA RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMLARI	906
<i>Oltiboyeva Feruza Ulug'bek qizi</i>	
DAVLAT TRANSPORT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	911
<i>Uktamov Sarvar Atxam o'g'li</i>	
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПОДДЕРЖКИ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В СТРАНАХ ЕС, США И ЯПОНИИ	915
<i>Газизова Эльмира Хамидовна, Мелибаева Гульнора Ачилловна</i>	
SANOATNI HUDUDIY RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH OMILLARI	921
<i>O'zmanov Ixtiyor Ibragim o'g'li</i>	
SUG'URTA INSTITUTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	926
<i>Sherov Sanjar Radjabovich</i>	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI STRATEGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	932
<i>Umurov Jasurbek Jamil o'g'li</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KASABA UYUSHMALARI FAOLIYATINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	936
<i>Raxmonov Abduxalil Rasulovich</i>	
INKLYUZIV TA'LIM XIZMATLARINING RAQAMLI EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHDA DAVLAT, OTM VA IT INFRATUZILMA INTEGRATSIYASI.....	940
<i>Maxkamova Kamola</i>	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BUDJETLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH (ENERGETIKA KORXONALARI MISOLIDA).....	944
<i>Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich</i>	
UY-JOY QURILISHINI RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	950
<i>Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li</i>	
TIKUV-TRIKOTAJ MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK KORXONALARNING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI	956
<i>Abduhamidov Abdurahmon Abdulatif o'g'li</i>	
O'ZBEKISTONDA 2026-2030-YILLARGA MO'LJALLANGAN SOLIQ MA'MURCHILIGI STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	963
<i>Ismailov Timur Atabayevich</i>	
SAVDO LIBERALIZATSIYASINING DAVLAT BUDJETI DAROMADLARI TARKIBIGA TA'SIRI	969
<i>Sardorjon Maxmudov Sobirjon ug'li</i>	
MAHALLIY BUDJETLAR MOLIYAVIY BARQARORLIGINING UY XO'JALIKLARI FAROVONLIGI VA HUDUDIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EMPIRIK TAHLIL QILISH.....	977
<i>Safarmurodova Marjona To'raqulovna, Ollokulova Feruza Mansurovna</i>	
FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF FINANCIAL SUSTAINABILITY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES: EVIDENCE FROM THE OIL AND GAS SECTOR.....	982
<i>Ergashev Muhibbek Aslamovich</i>	
O'ZBEKISTON MOLIYA BOZORIDA FIN TECH KOMPANIYALARI VA BANKLAR HAMKORLIGINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	988
<i>Rajabova Umida Umurzoqovna</i>	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НАЛОГОВЫХ ПРЕФЕРЕНЦИЙ И ЛЬГОТ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ (НА ПРИМЕРЕ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ)	995
<i>Отамуродова Дилдора Абдуқримовна</i>	
THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON INTERNATIONAL MARKETING: RESHAPING GLOBAL MARKET ENTRY STRATEGIES AND CONSUMER ENGAGEMENT	1001
<i>Aziz Kurbanovich Abdullaev, Ne'matullyev Bekmirzo Bozorboy o'g'li, Abdusalomov Samandar Azizbek o'g'li</i>	

TARIXIY-MADANIY TURIZM XIZMATLARINI MINTAQADA RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH.....	1010
Erkayeva Barno Abduraximovna	
GLOBAL IQTISODIY INTEGRATSIYA SHAROITIDA MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA MENEJMENT YONDASHUVLARINING ROLI: O'ZBEKISTON MISOLIDA.....	1015
Mahmudova Madinaxon Jumaboy qizi	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ УКРЕПЛЕНИЯ ДОХОДНОЙ БАЗЫ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	1020
Т. И. Бобакулов, Г. Ч. Джавлиев	
ECOTOURISM DEVELOPMENT POTENTIAL AND THE ROLE OF GUIDES IN REGIONAL TOURISM GROWTH: EVIDENCE FROM THE NAVOI REGION OF UZBEKISTAN.....	1024
Axmadova Iroda Muzaffar kizi	
DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND ITS PRIORITY DIRECTIONS.....	1030
Ollokulova Feruza Mansurovna, Guzal Abdimurodova Panjiyevna	
KORRELYATSION - REGRESSION TAHLILNING QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA QO'LLANILISHI AHAMIYATI.....	1035
Butanova Dilnoza Rustamovna	
MADANIYATLARARO YETAKCHILIK VA LINGVOMADANIY KOMPETENTSIYA BOSHQARUV ISHI SIFATIDA.....	1042
Rahimova Gulnoza	
SANOAT KORXONALARINI YANGI TEXNIKA VA TEXNOLOGIYA BILAN TA'MINLASH JARAYONLARINING HOZIRGI ZAMON HOLATI.....	1052
Akbarova Maloxat Atabekovna	
UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA INNOVATSION RIVOJLANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH.....	1056
Abdukadirova Nilufar Abdaxatovna	
FARG'ONA VILOYATIDA INVESTISIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH BARQAROR IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA.....	1062
Qo'chqarov Yunusali Sobirjonovich	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL KREDITLASH" TIZIMI: NAZARIYA VA AMALIYOT.....	1069
Erkinov Farrux Rustam o'g'li	
AKSIZ SOLIG'I MA'MURIYATCHILIGI TADBIRLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	1075
Nazarova Rushana Ravshan qizi	
MOL-MULK SOLIG'I TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING MOLIVAVIY ASOSLARI.....	1080
Qodirov Hasan Do'stqobilovich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI ORQALI IQTISODIY JARAYONLARNI RAQAMLASHTIRISH MEXANIZMLARI.....	1084
Matyoqubov Yo'ldoshboy Ergashboy o'g'li	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI SOLIQ VOSITASI ORQALI QISQARTIRISHDA HUKUMATNING ROLI.....	1089
Pirnafasov Sarvar Bardibayevich	
HUDUDNING TURIST JOZIBADORLIGINI IQTISODIY BAHOLASH VA TARTIBGA SOLISHNING NAZARIY TAMOYILLARI.....	1093
Q.A. Musaxanov	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV YONDASHUVLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1098
Umarova Nilufar Abdukaxor qizi	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	1103
Ulashev Xubbim	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA OBODONLASHTIRISH XIZMATLARINING IQTISODIYOTGA TA'SIRI.....	1107
Hayitov Jamshid Xolvoyevich, Ibragimova Gulhayo Nuriddin qizi	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	1112
Abdurasulov Sardor To'lqin o'g'li	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO'LOV QOBILYATI HOLATI TAHLILI	1119
Adilova Zohida Ikromjonovna	
HUDUDIIY IQTISODIY O'SISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INSTITUTSIONAL OMILLARI VA SAMARADORLIGI	1124
Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li, Sadibekova Bibisara Djapparovna	
SANOAT TARMOQLARIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH STRATEGIYALARI	1130
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH.....	1136
Abdullayeva Shaxnoza Esonovna	
EKOTURIZMNING O'ZBEKISTON TURIZM BOZORIDAGI RIVOJLANISH SALOHIYATI.....	1141
Muxtarov Botir Abdusattarovich	
ISHSIZ VA BAND BO'LMAGAN FUQAROLARNING BANDLIGINI TA'MINLASH VA MEXANIZMLARI	1145
Olimov Bekzod Nariman o'g'li	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA HUDUDIIY RIVOJLANISH VA INVESTITSIYA SIYOSATINING AHAMIYATI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	1149
Kurbanov Aybek Turabayevich	
RIVOJLANAYOTGAN IQTISODIYOTLARDA DAROMADLAR TENGSIZLIGINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	1154
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
MILLIY INNOVATSION TIZIMNI TRANSFORMATSIYALASHNING MOLIYAVIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	1162
Azimov Bobir Fattoheevich	
ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING STARTUP DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AMONG THE YOUNG GENERATION	1169
Usmonkhujayeva Nigina G'ofur qizi	
O'ZBEKISTONDA MUQOBIL ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	1174
Abdurazzoqov Hojiakbar Alisher o'g'li	
O'ZBEKISTON RAQAMLI BANK XIZMATLARI BOZORINING RIVOJLANISH DINAMIKASI VA ASOSIY TENDENSIYALARI.....	1179
Karimov Odiljon Boqiyevich	
ЗАКОНОМЕРНОСТИ ПОВЕДЕНИЯ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В ФОРМИРОВАНИИ РЫНОЧНОГО СПРОСА.....	1185
Камилова Наргиза Абдукажоровна	
BUDJET TASHKILOTLARINI SAMARALI BOSHQARISHDA ICHKI AUDITNING ROLI	1188
Karimov Djaxongir Ganiboevich, Nasriev G'olibjon Muxiddinovich	
YAPONIYADA IJTIMOIIY HIMOYA DASTURLARI VA IJTIMOIIY SUG'URTA TIZIMI	1193
Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li	
KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION MARKETING KONSEPSIYASIGA O'TISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1197
Bobomurodov Qayimjon Homidovich	
ВЛИЯНИЕ ЦЕНОВОЙ КОНКУРЕНЦИИ НА УСТОЙЧИВОСТЬ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УЗБЕКИСТАНЕ	1203
Гойибназарова Нозимахон Хамзаевна	
SUG'URTA TASHKILOTLARI DAROMADLARI VA ULARNING SOLIQQA TORTISH MEKANIZMI.....	1209
Buranova Lola Vaxobovna, Yaxshillikov Murod	
BUDJET MABLAG'LARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA RAQAMLASHTIRISH VA JAMOATCHILIK NAZORATINI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI	1215
Ro'ziyeva Dilobar Isomjonovna, Muxtorov Muhammadyunus Muhammadyusuf o'g'li	
ПОВЫШЕНИЕ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ РЕГУЛИРОВАНИЯ РЫНКА ТРУДА.....	1222
Камилова Наргиза Абдукажоровна	

SIRKULAR IQTISODIYOTDA KO'P TOMONLAMA MANFAATDOR TOMONLAR HAMKORLIGINING YUTUQLARI	1226
Sodiqov Zokir Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA SPORT TURIZMINI RIVOJLANISH HOLATI VA ASOSIY TENDENTSIYALARINING TAHLILI: TOG', SUV, VELO, EXTREMAL SPORT TURIZMLARI MISOLIDA	1233
Kalandarov Jalol Abduljalilovich	
ГЕНДЕРНАЯ ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ И ПОВЕДЕНЧЕСКИХ ХАРАКТЕРИСТИК СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЁЖИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ	1242
Захарова Ирина Борисовна	
QURILISH SANOATI KORXONALARIDA EKOLOGIK BOSHQARUV TIZIMINI JORIY ETISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	1247
Xolov Xamza Tojiddinovich	
INNOVATSION SALOHİYATNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING HUDUDIY SSENARIYLARI: NOMUTANOSIBLIKLAR VA PROGNOZLI BAHOLASH	1254
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
IQTISODIYOT TARMOQLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	1261
Ollokulova Feruza Mansurovna, To'rayeva Xadicha Ro'ziboy qizi	
O'ZBEKISTON INDIVIDUAL SPORTCHILARINI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVIGA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI JORIY ETISHNING SAMARALI USULLARI.....	1264
Junaydullayev Mels Asliddin o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННЫМИ ПРОЕКТАМИ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭЛЕКТРОСЕТЕВОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ УЗБЕКИСТАНА.....	1270
Тошқулов Сирожиддин Акбарқул угли	
OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINING TASHKILY TUZILMASI VA ULARNING FAOLIYATI TAHLILI	1276
Mamatqulov Avazbek Axmadaliyevich	
BANKLARDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA BANK AKTIVLARI RENTABELLIGINING AHAMIYATI	1283
Xolmatov Azizjon Avazxon o'g'li	
JISMONIY SHAXSLAR YER SOLIG'INI HISOBLASHDA HUDUDIY KOEFFITSIYENTLARNI QO'LLASHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	1287
Ramazonov Shamil Ulug'bek o'g'li	
ТЕОРЕТИКО-КАТЕГОРИАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ КРИПТОАКТИВОВ В СИСТЕМЕ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	1291
Иминохунов Абдукохор Абдиваитович, Хакимов Абдурахмон Мухаммад-Али угли	
O'ZBEKISTONDA YOSHLAR MEHNAT BOZORINI RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLI YECHIMLAR.....	1298
Jumayeva Shaxnoza Quyliyevna	
DIVERSIFIKATSIYALASH DARAJASINI BAHOLASHNING USLUBIY ASOSLARI.....	1303
Nurova Gulnora Nutfulloyevna	

DIVERSIFIKATSIYALASH DARAJASINI BAHOLASHNING USLUBIY ASOSLARI

Nurova Gulnora Nutfulloyevna

Buxoro davlat universiteti
Iqtisodiyot va turizm fakulteti,
Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada iqtisodiyotda diversifikatsiyalash darajasini baholashning uslubiy asoslari tahlil qilinadi. Xususan, iqtisodiy faoliyat tarmoqlari, eksport tarkibi va ishlab chiqarish tuzilmasini diversifikatsiya qilish darajasini aniqlashda qo'llaniladigan zamonaviy yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda konsentratsiya va diversifikatsiya ko'rsatkichlari, jumladan, Herfindahl-Hirschman indeksi, entropiya indeksi hamda Gini koeffitsiyenti asosida baholash mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, tashqi shoklarga chidamlilikni oshirish va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini kuchaytirishda diversifikatsiyaning ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: diversifikatsiya, iqtisodiy diversifikatsiya, konsentratsiya indeksi, Herfindahl-Hirschman indeksi, entropiya indeksi, Gini koeffitsiyenti, eksport diversifikatsiyasi, iqtisodiy barqarorlik, tarkibiy o'zgarishlar, raqobatbardoshlik.

Abstract. This article examines the methodological foundations for assessing the level of diversification in the economy. Particular attention is paid to modern approaches used to measure diversification in production structure, export composition, and sectoral distribution. The study highlights evaluation methods based on indicators such as the Herfindahl-Hirschman Index, entropy index, and Gini coefficient. The importance of diversification in ensuring economic stability, resilience to external shocks, and enhancing national competitiveness is also substantiated.

Key words: diversification, economic diversification, concentration index, Herfindahl-Hirschman Index, entropy index, Gini coefficient, export diversification, economic stability, structural change, competitiveness.

Аннотация. В статье рассматриваются методологические основы оценки уровня диверсификации в экономике. Особое внимание уделяется современным подходам к измерению диверсификации структуры производства, экспорта и отраслевой структуры экономики. В исследовании раскрываются методы оценки с использованием таких показателей, как индекс Херфиндаля-Хиршмана, энтропийный индекс и коэффициент Джини. Также обосновывается значение диверсификации для обеспечения устойчивости экономики, повышения её адаптивности к внешним шокам и усиления конкурентоспособности.

Ключевые слова: диверсификация, экономическая диверсификация, индекс концентрации, индекс Херфиндаля-Хиршмана, энтропийный индекс, коэффициент Джини, диверсификация экспорта, экономическая устойчивость, структурные изменения, конкурентоспособность.

KIRISH

Hozirgi globallashuv va iqtisodiy integratsiyalashuv jarayonlarining jadallashuvi sharoitida milliy iqtisodiyotlarning barqaror rivojlanishini ta'minlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, tashqi iqtisodiy shoklar, global bozor kon'yunkturasining o'zgaruvchanligi hamda xalqaro raqobatning kuchayishi iqtisodiyotning tarkibiy jihatdan diversifikatsiyalashuv darajasini oshirishni taqozo etmoqda. Shu nuqtai nazardan, iqtisodiy faoliyatni turli yo'nalishlar bo'yicha rivojlantirish, eksport tarkibini kengaytirish hamda bir yoki bir nechta tarmoqlarga qaramlikni kamaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Iqtisodiy diversifikatsiya mamlakatning barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlash, tashqi va ichki xavf-xatarlarga nisbatan moslashuvchanligini oshirish, shuningdek, raqobatbardoshligini kuchaytirishda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, diversifikatsiya darajasini aniq va ishonchli baholash uchun ilmiy asoslangan metodologik yondashuvlarni ishlab chiqish zarur. Bu esa iqtisodiy siyosatni shakllantirishda samarali qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi iqtisodiyotda diversifikatsiyalash darajasini baholashning uslubiy asoslarini o'rganish va takomillashtirishdan iborat. Tadqiqot doirasida diversifikatsiyani baholashda qo'llaniladigan zamonaviy usullar, xususan, Herfindahl-Hirschman Index hamda Entropy Index kabi ko'rsatkichlarning nazariy

va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ishda diversifikatsiya darajasini baholash orqali iqtisodiyotning tarkibiy muammolarini aniqlash, ustuvor rivojlanish yo'nalishlarini belgilash hamda strategik qarorlar qabul qilish imkoniyatlari asoslab beriladi.

Mazkur tadqiqot natijalari mamlakat iqtisodiyotining barqarorligini oshirish va uni yuqori qo'shilgan qiymatga ega tarmoqlar asosida rivojlantirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodiyotda diversifikatsiyalash darajasini baholash masalalari iqtisodiy nazariya va amaliyotda muhim o'rin egallab, ko'plab xorijiy hamda mahalliy olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Diversifikatsiya tushunchasining nazariy asoslari dastlab sanoat va bozor tuzilmasini o'rganishga qaratilgan tadqiqotlarda shakllangan bo'lib, unda iqtisodiy faoliyatning turli yo'nalishlarga taqsimlanishi hamda konsentratsiya darajasi asosiy mezon sifatida qaraladi. Mazkur yo'nalishda muhim metodologik yondashuvlardan biri sifatida Herfindahl-Hirschman Index keng qo'llaniladi. Ushbu ko'rsatkich bozor yoki eksport tarkibining qanchalik konsentrlashganligini aniqlash imkonini beradi va shu orqali diversifikatsiya darajasini baholashda muhim vosita hisoblanadi. HHI qiymati qanchalik past bo'lsa, iqtisodiyotning diversifikatsiyalashuv darajasi shunchalik yuqori ekanligini anglatadi.

Diversifikatsiyani baholashda yana bir muhim yondashuv sifatida Entropy Index qo'llaniladi. Mazkur indeks iqtisodiy faoliyat tarmoqlari yoki eksport tarkibining xilma-xilligini aniqlashga xizmat qiladi. Entropiya ko'rsatkichining yuqori bo'lishi tizimda diversifikatsiyaning yuqori darajada ekanligini bildiradi. Ushbu yondashuv, ayniqsa, iqtisodiy strukturaning murakkabligi va barqarorligini baholashda samarali hisoblanadi. Shuningdek, daromadlar va resurslar taqsimotidagi notekislikni o'lchash uchun qo'llaniladigan Gini Coefficient ham ayrim tadqiqotlarda bilvosita diversifikatsiya darajasini baholashda foydalaniladi. Ushbu ko'rsatkich iqtisodiy faoliyatning ma'lum segmentlarda yuqori darajada jamlanib qolganligini aniqlash imkonini beradi.

Xalqaro tashkilotlar, jumladan World Bank va International Monetary Fund tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda iqtisodiy diversifikatsiya mamlakatlarning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillardan biri sifatida e'tirof etiladi. Ularning hisobotlarida eksportni diversifikatsiya qilish, yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ulushini oshirish hamda global qiymat zanjirlariga integratsiyalashuv zarurligi ta'kidlanadi. So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy izlanishlarda diversifikatsiyani baholashning kompleks yondashuvlari rivojlanib, unda bir nechta indeks va ko'rsatkichlardan birgalikda foydalanish taklif etilmoqda. Bu esa iqtisodiy tizimning tarkibiy o'zgarishlarini yanada aniqroq baholash hamda samarali iqtisodiy siyosat choralari ishlab chiqish imkonini beradi.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, diversifikatsiya darajasini baholashda yagona universal usul mavjud emas. Shu sababli, turli metodlarni uyg'unlashtirgan holda kompleks baholash yondashuvlarini qo'llash eng maqbul yo'l hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda iqtisodiyotda diversifikatsiyalash darajasini baholashning ilmiy asoslangan metodologiyasi qo'llanildi. Metodologik yondashuv nazariy va empirik tahlilning uzviy uyg'unligiga asoslanib, xalqaro amaliyotda keng qo'llaniladigan iqtisodiy-statistik hamda ekonometrik usullar bilan boyitildi. Avvalo, nazariy tahlil usuli orqali diversifikatsiya tushunchasining iqtisodiy mazmuni, uning shakllari va rivojlanish qonuniyatlari o'rganildi. Ushbu bosqichda diversifikatsiya darajasini baholashda qo'llaniladigan asosiy ko'rsatkichlarning ilmiy asoslari, xususan, Herfindahl-Hirschman Index, Entropy Index va Gini Coefficientning nazariy talqini hamda qo'llanish xususiyatlari tahlil qilindi.

Empirik bosqichda statistik tahlil usuli yordamida iqtisodiyotning tarmoq va eksport tarkibi bo'yicha rasmiy ma'lumotlar qayta ishlanib, diversifikatsiya ko'rsatkichlari hisoblab chiqildi. Bunda vaqt qatorlari tahlili orqali diversifikatsiya darajasining dinamikasi aniqlanib, uning o'zgarish tendensiyalari baholandi. Shuningdek, komparativ (taqqoslash) tahlil usuli asosida turli mamlakatlar tajribasi o'rganilib, diversifikatsiya darajasini baholashning ilg'or yondashuvlari aniqlashtirildi. Tizimli yondashuv orqali diversifikatsiya iqtisodiyotning boshqa ko'rsatkichlari bilan o'zaro bog'liqlikda ko'rib chiqildi, bu esa uning iqtisodiy barqarorlikka ta'sirini chuqurroq tahlil qilish imkonini berdi.

Ekonometrik tahlil doirasida regressiya modellari qo'llanilib, diversifikatsiya darajasi bilan iqtisodiy o'sish, eksport hajmi va bandlik ko'rsatkichlari o'rtasidagi funksional bog'liqlik baholandi. Natijalarning ishonchligi statistik mezonlar asosida tekshirildi. Bundan tashqari, SWOT-tahlil orqali iqtisodiyotning diversifikatsiyalashuv darajasi nuqtai nazaridan kuchli va zaif tomonlar, mavjud imkoniyatlar hamda ehtimoliy tahdidlar aniqlanib, strategik xulosalar ishlab chiqildi. Mazkur ilmiy asoslangan metodlar majmui tadqiqot natijalarining ob'ektivligi va ishonchligini ta'minlab, diversifikatsiya darajasini kompleks baholash hamda samarali iqtisodiy siyosat choralari ishlab chiqish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Rivojlanayotgan hududlarning global iqtisodiy muhitga kuchli integratsiyalashuvi sharoitida hudud iqtisodiyoti tarmoqlarini diversifikatsiya qilish iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishning zaruriy sharti hisoblanadi. So'nggi ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, hozirgi davrda hudud iqtisodiyoti tarmoqlarini diversifikatsiyalash darajasini baholashning ko'plab uslubiyotlari ishlab chiqilgan. Diversifikatsiya darajasini baholash bo'yicha xorijiy tajribalar tahliliga ko'ra, iqtisodiyot tarmoqlarini diversifikatsiya qilishning mintaqaviy tarmoq tarkibiga xos jihatlarni baholashda ko'plab ilmiy tadqiqotlarda har bir tarmoqdagi axoli bandligi ko'rsatkichi hamda ularda yaratilgan qo'shilgan qiymat hajmiga alohida e'tibor qaratiladi (1-jadval).

1-jadval. Mintaqa iqtisodiyoti tarmoqlarining diversifikatsiya darajasini hisoblash va baholash bo'yicha sharh¹

№	Indeks	Tavsifi	Afzalliklari	Kamchiliklari
1	HHI	Dastlab monopoliya va bozor konsentratsiyasi darajasini baholash uchun ishlab chiqilgan bo'lib, keyinchalik iqtisodiy resurslar hamda natijalarning tarmoqlararo taqsimot nisbatlarini aniqlash orqali tarmoqlar diversifikatsiyasi darajasini baholashda ham qo'llanila boshlandi.	Oddiy va tez hisoblanadi, tushunarli hamda dinamik tahlil uchun qulay.	Tarmoqlar soni o'zgariganda qiymat talqinida ehtiyotkorlik talab etiladi, shuningdek, tarmoqlar o'rtasidagi bog'liqlikni to'liq aks ettirmaydi.
2	Gini	Dastlab daromadlar tengsizligini baholash maqsadida ishlab chiqilgan, keyinchalik umumiy taqsimotdagi nomutanosiblikni baholovchi universal ko'rsatkich sifatida iqtisodiyotning turli sohalarida, jumladan, tarmoqlar o'rtasidagi diversifikatsiya darajasini baholashda ham qo'llanilgan.	Hisoblash sodda, tushunarli va tarmoqlar o'rtasidagi tengsizlikni aniqlaydi.	Tarmoqlar tarkibi o'zgarishiga sezgir, Lorenz egri chizig'ini tuzish talab etiladi.
3	Entropiya indeksi (Shannon-Weaver Entropy Index)	Iqtisodiy faoliyat yoki resurslarning sektorlar bo'yicha qanchalik teng taqsimlangani yoxud nomutanosibligi ushbu indeks orqali o'lchanadi.	Tarmoqlar sonining oshishiga moslashuvchan, haqiqiy taqsimotni aks ettiradi hamda boshqa metodlar bilan birgalikda qo'llash mumkin.	Hisoblash uchun logarifmik funksiya talab etiladi, ulushlar nolga teng bo'lsa texnik muammolar yuzaga kelishi mumkin.
4	Tarkibiy siljishlar (Shift-Share Analysis)	Aholi daromatlari yoki bandlik darajasi asosida hududlar kesimida ishlab chiqarish tarmoqlarining diversifikatsiyalashuv darajasiga baho beriladi.	Oddiy va tushunarli, tendensiyalarni kuzatish uchun qulay hamda moslashuvchan.	Statik yondashuvga ega, tashqi omillar ta'sirini cheklangan darajada aks ettiradi, ko'plab sohalar yoki hududlar uchun murakkablashadi.

Iqtisodiyot tarmoqlari diversifikatsiya darajasini baholashda Herfindahl-Hirschman indeksi (HHI), Jini koeffitsienti yoki Jini indeksi (Gini Index), tarmoqlar soni va taqsimoti usuli (Simple Count & Distribution Method), Entropy indeksi (Shannon-Weaver Entropy Index), RCA (Revealed Comparative Advantage) indeksleri asosida baholash, tarmoqlar o'rtasidagi bog'liqlik tahlili (Input-Output Analysis), diversifikatsiya indeksleri (Customized Diversification Indices) hamda boshqa shu kabi uslubiy yondashuvlar amaliyotda keng qo'llanilmoqda². Foydalanish xususiyati va natijalarning aniqligi nuqtai nazaridan ushbu yondashuvlar bir qator ustunlik va kamchiliklarga ega.

Masalan, Herfindahl-Hirschman indeksi (HHI) dastlab monopoliya va bozor konsentratsiyasi darajasini baholash uchun ishlab chiqilgan³. Biroq mazkur indeks resurslarning tarmoqlar o'rtasida qanday nisbatda taqsimlanganligini aniqlash orqali tarmoqlar diversifikatsiyasi darajasini baholashda ham keng qo'llanilmoqda.

1 Adabiyotlar sharhi asosida muallif ishlanmasi.

2 Hirschman, A.O. (1945). *National Power and the Structure of Foreign Trade*; Herfindahl, O.C. (1950). *Concentration in the U.S. Steel Industry*; UNCTAD (2018). *Economic Diversification Indicators: Methodologies and Applications*; Gini, C. (1912). *Variabilità e mutabilità*; UNCTAD (2016). *Trade Diversification Indicators Handbook*; World Bank (2013). *Measuring Structural Transformation in Developing Countries*; Aiginger, K. (1999). *Specialization Versus Diversification: Towards a Portfolio Strategy*; Shannon, C.E. (1948). *A Mathematical Theory of Communication*; UNCTAD (2018). *Entropy-Based Indicators for Economic Diversification*; OECD (2015). *Entropy Index as a Tool for Measuring Sectoral Diversification*; Balassa, B. (1965). *Trade Liberalisation and Revealed Comparative Advantage*; World Bank (2017). *Revealed Comparative Advantage Indicators: Methodology Note*; OECD (2020). *Trade Competitiveness and RCA Indices Analysis*; Leontief, W. (1936). *Quantitative Input and Output Relations in the Economic System of the United States*; Aiginger, K., & Vogel, J. (2015). *Customized Indicators for Measuring Economic Diversification*; UNCTAD (2024). *Practical Guide to Measuring Sectoral Diversification Using Customized Indices*.

3 Hirschman, A.O. (1945). *National Power and the Structure of Foreign Trade*; Herfindahl, O.C. (1950). *Concentration in the U.S. Steel Industry*.

Diversifikatsiya nuqtai nazaridan, HHI iqtisodiy natijalarning, ya'ni ishlab chiqarish hajmi, eksport va qo'shilgan qiymatning tarmoqlar bo'yicha qay darajada bir yoki bir nechta tarmoqqa jamlanganligini ifodalaydi. Agar HHI yuqori bo'lsa, konsentratsiya darajasi yuqori va diversifikatsiya darajasi past bo'ladi. Aksincha, HHI qiymati past bo'lsa, tarmoqlar o'rtasida resurslar hamda iqtisodiy natijalar nisbatan teng taqsimlangan bo'lib, diversifikatsiya darajasi yuqori ekanligini anglatadi.

Herfindahl-Hirschman indeksi quyidagi formula orqali aniqlanadi:

$$HHI = \sum_{i=1}^n s_i^2 \quad (1)$$

Bu yerda:

- s_i — har bir tarmoqning hududiy iqtisodiyotdagi ulushi;
- n — mavjud tarmoqlar soni.

Agar ulushlar foiz shaklida kiritilsa, har bir ulushning kvadrati 10000 ga bo'linadi. HHI qabul qilishi mumkin bo'lgan qiymatlar quyidagicha talqin etiladi (2-jadval):

2-jadval. HHI qabul qilishi mumkin bo'lgan qiymatlar

HHI qiymati	Konsentratsiya darajasi	Diversifikatsiya darajasi
< 0,10	Past konsentratsiya	Yuqori diversifikatsiya
0,10 – 0,18	O'rtacha konsentratsiya	O'rta diversifikatsiya
> 0,18	Yuqori konsentratsiya	Past diversifikatsiya

Xulosa sifatida aytish mumkinki, HHI indeksining pasayishi iqtisodiyotda diversifikatsiya darajasining oshayotganligidan dalolat beradi. Vaqt oralig'ida HHI qiymatlarining o'zgarish dinamikasini tahlil qilish orqali iqtisodiyotning tarkibiy tuzilmasidagi o'zgarishlarni aniqlash mumkin, shuningdek, turli hududlar bo'yicha solishtirma tahlil o'tkazish imkoniyati yaratiladi.

Shuningdek, Jini indeksi dastlab daromadlar tengsizligini o'lchash maqsadida ishlab chiqilgan. Shunga qaramay, Jini indeksi umumiy taqsimotdagi nomutanosiblikni baholovchi universal indikator sifatida iqtisodiyotning turli sohalarida, jumladan, tarmoqlarning diversifikatsiya darajasini aniqlashda ham muvaffaqiyatli qo'llaniladi.

Diversifikatsiya nuqtai nazaridan, Jini indeksi resurslar va iqtisodiy natijalarning, ya'ni ishlab chiqarish hajmi, eksport hamda qo'shilgan qiymatning tarmoqlar bo'yicha qanchalik teng taqsimlanganini aks ettiradi⁴.

Agar Gini = 0 bo'lsa, resurslar barcha tarmoqlar o'rtasida mutlaq teng taqsimlanganligini hamda maksimal diversifikatsiya darajasi ta'minlanganligini bildiradi. Aksincha, agar Gini = 1 bo'lsa, resurslarning asosiy qismi faqat bir yoki sanoqli bir nechta tarmoqlarda jamlangan bo'ladi va bu diversifikatsiya darajasining past ekanligini anglatadi.

Mazkur indeksning mohiyatini to'liq anglash maqsadida Lorenz egri chizig'idan keng foydalaniladi. Bunda koordinatalar tekisligining gorizonttal o'qida tarmoqlarning kumulyativ ulushi (%) va vertikal o'qda iqtisodiy resurslarning kumulyativ ulushi (%) joylashtiriladi. Agar barcha tarmoqlar nisbatan teng ulushlarga ega bo'lsa, Lorenz egri chizig'i burchak bo'ylab to'g'ri chiziq shaklida namoyon bo'ladi, bu esa to'liq diversifikatsiyani anglatadi.

Jini indeksini hisoblash uchun quyidagi formula keng qo'llaniladi:

$$Gini = 1 - \sum_{i=1}^n (X_i - X_{i-1}) * (Y_i - Y_{i-1}) \quad (2)$$

Bu yerda:

X_i - tarmoqlarning iqtisodiyotdagi kumulyativ ulushlari,

Y_i - iqtisodiy resurs yoki natijalarning tarmoqlararo kumulyativ ulushlari.

Yoki :

$$Gini = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |y_i - y_j|}{2n^2 \bar{y}} \quad (3)$$

Bu yerda:

y_i - har bir tarmoq ulushi, n - tarmoqlar soni, \bar{y} - o'rtacha ulush.

Jini indeksi ham qabul qilishi mumkin bo'lgan qiymatlari quyidagicha izohlanadi (3-jadval):

4 Gini, C. (1912). *Variabilità e mutabilità*; World Bank (2020). *Economic Diversification Analysis in Resource-rich Countries*; FAO (2020). *Measuring Agricultural Export Diversification using Gini Index*.

3-jadval. Jini indeksining qabul qilishi mumkin bo'lgan qiymatlari

Jini indeksi	Taqsimot tavsifi	Diversifikatsiya bahosi
0 – 0,2	Deyarli teng taqsimlangan	Juda yuqori diversifikatsiya
0,2 – 0,4	Nisbatan teng taqsimlangan	Yuqori diversifikatsiya
0,4 – 0,6	O'rtacha nomutanosiblik	O'rta diversifikatsiya
0,6 – 0,8	Katta nomutanosiblik	Past diversifikatsiya
0,8 – 1,0	Juda yuqori nomutanosiblik	Diversifikatsiya deyarli mavjud emas

Demak, Jini indeksi 0 dan 1 gacha bo'lgan oraliqdagi qiymatlarni qabul qiladi hamda uning qiymati nisbatan past bo'lsa, hududiy iqtisodiyot tarmoqlarining yuqori diversifikatsiya darajasini bildiradi. Aksincha, indeksning birga yaqin yuqori qiymatlari iqtisodiyot tarmoqlarida diversifikatsiya darajasining past ekanligini anglatadi.

Bundan tashqari, Entropiya indeksi (Shannon-Weaver Entropy Index) metodikasi ham amaliyotda keng qo'llaniladi. Entropiya tushunchasi dastlab axborot nazariyasiga Claude Shannon tomonidan 1948-yilda kiritilgan. Keyinchalik ushbu tushuncha iqtisodiyotda resurslar va faoliyatlar taqsimotining notartiblik darajasini baholash uchun qo'llanila boshlandi. Entropiya indeksining iqtisodiy diversifikatsiyani o'rganishda qo'llanilishi bo'yicha metodologik asoslar Henri Theil tomonidan 1967-yilda ishlab chiqilgan.

Entropiya indeksining iqtisodiy mohiyati shundan iboratki, iqtisodiy faoliyat yoki resurslarning iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha qanchalik teng taqsimlangani yoki nomutanosibligi ushbu indeks orqali o'lchanadi.

Ya'ni, entropiya qiymatining yuqori bo'lishi tarmoqlar o'rtasida resurslarning nisbatan teng taqsimlanganligini hamda diversifikatsiya darajasining yuqoriligini ifodalaydi. Aksincha, entropiya indeksining past qiymati resurslarning kam sonli tarmoqlarga jamlanganligini va diversifikatsiya darajasining pastligini anglatadi.

Entropiya indeksi quyidagi formula asosida hisoblanadi:

$$E = - \sum_{i=1}^n (s_i * \ln (s_i)) \quad (4)$$

Bu yerda:

s_i - i-tarmoqning umumiy iqtisodiy resurslar tarkibidagi ulushi,

n - tarmoqlar soni,

\ln - natural logarifm.

Indeks qiymati oshgan sari tarmoqlar o'rtasidagi resurs taqsimotining tengligi oshadi va iqtisodiyot yanada diversifikatsiyalangan deb baholanadi.

Entropiya indeksidan foydalanish tarmoqlar diversifikatsiyasi darajasini baholashda nisbatan mukammal metodologik asos yaratadi. Bu indeks iqtisodiyotdagi resurslar taqsimotining nomutanosiblik darajasini o'lchash orqali sektorlar kesimidagi konsentratsiya yoki diversifikatsiya holatini aniq aks ettiradi. Ilmiy va amaliy tadqiqot natijalari entropiya indeksining HHI va Jini indeksleri bilan birgalikda, kombinatsiyalangan holatda qo'llanilishini ham tavsifa etmoqda.

Amaliyotda keng qo'llaniladigan usullardan yana biri bu tarkibiy siljishlar (shift-share analysis) usulidir. Mazkur usulda aholining daromad manbalari yoki bandlik darajasining hududlar kesimidagi iqtisodiyot tarmoqlari tarkibini tahlil qilish bilan hududlar bo'yicha ishlab chiqarish tarmoqlarining diversifikatsiyalanganlik darajasiga baho beriladi. Bunda o'rganilayotgan hududning quyidagi makro darajadagi jihatlariga baho berish mumkin:⁵

- milliy komponent (makroiqtisodiy samara);

- tarmoq tarkibi komponenti (tarkibiy siljishlar);

- mintaqaviy komponent (mintaqaviy siljishlar).

Bu yerda milliy komponent mamlakat hududlarida iqtisodiyot tarmoqlarini diversifikatsiya qilish darajalarining umumiy jamlanmasi ko'rsatkichi bo'lib, milliy iqtisodiyot tarmoqlarini diversifikatsiya qilish jarayoniga kompleks

baho berish imkonini beradi. Milliy komponent NY_{if}^t har bir i-tarmoq uchun t-yildagi mezo darajadagi E_f o'sish ko'rsatkichiga proporsional tarzda makrodarajadagi E_f ko'rsatkichlari nisbati orqali hisoblanadi va quyidagi formulada o'z aksini topadi:

$$NY_{if}^t = E_{if}^{t-1} \frac{E_f^t}{E_f^{t-1}} \quad (5)$$

Tarmoq tarkibi komponenti OY_{if}^t esa tadqiq etilayotgan tarmoqlardagi diversifikatsiya jarayonlarining mamlakat darajasida amalga oshirilayotgan diversifikatsiya jarayonlari bilan taqqoslashga imkon beradi. Ya'ni,

5 Н.Н. Михеева Структурные факторы региональной динамики: измерение и оценка / Н.Н. Михеева // Пространственная экономика. – 2013. – № 1.

tarmoq komponenti tahlilini amalga oshirish orqali ushbu tarmoqdagi tarkibiy o'zgarishlarni baholash hamda ushbu o'zgarishlarni makroiqtisodiy darajada baholashga imkon beradi va quyidagi formula asosida topiladi:

$$OY_{if}^t = \frac{E_{iF}^t}{E_{iF}^{t-1}} - \frac{E_F^t}{E_F^{t-1}} \quad (6)$$

Mintaqaviy komponent RY_{if}^t mintaqa iqtisodiyot tarmoqlarini diversifikatsiyalash jarayonidan ko'zlangan istiqboldagi natija bilan amalda erishilgan natijadorlikni nisbiy solishtirish imkonini beradi. Shuningdek, mintaqada joriy qilingan diversifikatsiya dasturlarining mamlakat iqtisodiyotidagi tutgan o'rniga qiyosiy baho berish imkonini yaratadi hamda mintaqaviy siljishlarni aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Mintaqaviy komponent quyidacha hisoblanadi:

$$RY_{if}^t = E_{if}^{t-1} \left(\frac{E_{if}^t}{E_{if}^{t-1}} - \frac{E_{iF}^t}{E_{iF}^{t-1}} \right) \quad (7)$$

Qayd etib o'tilgan yuqoridagi formulalar kombinatsiyasi diversifikatsiya natijasida erishilgan umumiy iqtisodiy o'sishni baholash imkonini beradi:

$$E_{if}^t - E_{if}^{t-1} = NY_{if}^t + OY_{if}^t + RT_{if}^t \quad (8)$$

Shunday qilib, tarkibiy siljishlar (shift-share analysis) usulini amaliyotda joriy qilish orqali milliy iqtisodiyot tarkibini diversifikatsiyalashning tarmoq, hududiy va mamlakat miqyosida tahlil qilish mumkin bo'ladi.

Umuman olganda, hududlar iqtisodiyot tarmoqlarining tarkibiy o'zgarishlari, diversifikatsiya darajasini baholash uslublari turli jihatlari bilan ma'lum bir ustunliklar yoki kamchiliklarga ega bo'lishi mumkin. Mintaqa iqtisodiyot tarmoqlarini diversifikatsiyalash jarayonlariga baho berishda iqtisodiyot tarmoqlari, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy imkoniyatlari, ularni istiqbolda rivojlantirishning taktik va strategik jihatlari inobatga olish muhim. Bunda hudud iqtisodiyotining inson omili, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish imkoniyatlarini baholash imkonini beruvchi yagona ko'rsatkichlar tizimini ishlab chiqish; ekonometrik tahlil instrumentlari yordamida diversifikatsiya jarayonlariga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni aniqlash; mintaqa iqtisodiyoti tarmoq tarkibi va uning xususiyatlariga qiyosiy baho berish orqali diversifikatsiyalash jarayonlarini amalga oshirish yo'nalishlarini aniqlash; iqtisodiyoti tarmoqlarini diversifikatsiyalash samaradorligini ta'minlash maqsadida ekonometrik modelni ishlab chiqish va erishilgan natijalar ustidan monitoringni joriy etish; hududning drayver tarmoqlarini belgilash uchun zaruriy shart hisoblangan aholi daromadlarining yetarli darajasini ta'minlash imkoniyatlarini inobatga olish juda muhim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqotda iqtisodiyotda diversifikatsiyalash darajasini baholashning uslubiy asoslari kompleks yondashuv asosida o'rganildi. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, iqtisodiy diversifikatsiya milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlash, tashqi iqtisodiy shoklarga chidamliligini oshirish hamda global raqobatbardoshligini kuchaytirishda muhim omil hisoblanadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, diversifikatsiya darajasini baholashda yagona universal metod mavjud emasligi aniqlandi. Shu sababli, Herfindahl-Hirschman Index, Entropy Index va Gini Coefficient kabi ko'rsatkichlardan kompleks tarzda foydalanish eng maqbul yondashuv sifatida baholandi. Ushbu indikatorlar iqtisodiyotdagi konsentratsiya va diversifikatsiya darajasini turli jihatlardan baholash imkonini beradi.

Shuningdek, empirik tahlillar asosida iqtisodiyotning tarmoq va eksport tarkibida diversifikatsiya darajasini oshirish zarurligi asoslab berildi. Xususan, yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ulushini kengaytirish, innovatsion tarmoqlarni rivojlantirish hamda yangi bozorlarni o'zlashtirish muhim strategik yo'nalishlar sifatida belgilandi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, diversifikatsiya darajasini oshirish uchun institutsional islohotlarni chuqurlashtirish, investitsion muhitni yaxshilash, logistika va infratuzilmani rivojlantirish, shuningdek, kichik biznes hamda xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega.

Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, diversifikatsiya darajasini ilmiy asosda baholash va uni oshirishga qaratilgan kompleks siyosat choralarini amalga oshirish mamlakat iqtisodiyotining uzoq muddatli barqaror o'sishini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. World Bank. (2020). World Development Report 2020: Trading for Development in the Age of Global Value Chains. Washington, DC: World Bank.
2. International Monetary Fund. (2021). World Economic Outlook: Managing Divergent Recoveries. Washington, DC: IMF.
3. United Nations Conference on Trade and Development. (2021). Trade and Development Report 2021: From Recovery to Resilience. Geneva: United Nations.

4. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). Global Value Chains and Trade Policy: Implications for Economic Resilience. Paris: OECD Publishing.
5. World Trade Organization. (2022). World Trade Report 2022: Climate Change and International Trade. Geneva: WTO.
6. World Bank. (2022). Global Economic Prospects. Washington, DC: World Bank.
7. International Monetary Fund. (2023). World Economic Outlook: Navigating Global Divergences. Washington, DC: IMF.
8. United Nations Conference on Trade and Development. (2023). Trade and Development Report 2023. Geneva: United Nations.
9. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). Measuring Trade in Value-Added and Global Value Chains. Paris: OECD Publishing.
10. World Trade Organization. (2023). World Trade Report 2023: Re-globalization for a Secure, Inclusive and Sustainable Future. Geneva: WTO.
11. Asian Development Bank. (2021). Asian Economic Integration Report 2021: Making Digital Platforms Work for Asia and the Pacific. Manila: ADB.
12. European Bank for Reconstruction and Development. (2022–2023). Transition Report 2022–23: Business Unusual. London: EBRD.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>